Asker kommune

Saksframlegg

Arkivsak
24/14788-1

Saksbehandler
Mari Napstad Gabrielsen

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
28.11.2024

Høringssak - Kriterier for veier som kommunen skal ha ansvar for

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Forslag til kriterier for veiens offentlige funksjon sendes på høring til relevante aktører. Høringsfrist settes til 07.01.25.

1. Sammendrag

Kommunene Hurum, Røyken og Asker hadde ulik praksis for hvilke veier kommunen hadde ansvar for mht. forvaltning, drift og vedlikehold.

Saken følger opp politisk vedtak fra høsten 2021, om å fremme en sak med kriterier for hva som er en kommunal vei i nye Asker kommune. Det foreslås i denne saken kriterier for vurdering av veiens offentlige interesse. Det er en målsetting at det skal bli en lik praksis i hele kommunen som gjør det forutsigbart for de som bor langs disse veiene. Realitetene i saken støtter seg på veglovens bestemmelser, hvordan dette praktiseres i andre kommuner og Asker kommunes vei og gatenormal.

Det anbefales at kriteriene sendes på høring, før det fremmes sak med endelig forslag til kriterier. Når endelig forslag til kriterier fremmes, vil saken også beskrive prosedyrer for saksbehandling av veier som kan endre kategori.

2. Bakgrunn for saken

Saken følger opp politisk vedtak fra høsten 2021, om å fremme en sak med kriterier for hva som er en kommunal vei i nye Asker kommune. Årsaken til at slike kriterier er ønskelig, er å ha et godt grunnlag for utredning og

saksbehandling for å få en likebehandling av veiene og innbyggerne i kommunen.

I forarbeidene til kommunesammenslåingen i 2020, var det ønskelig å være ajour med en oversikt over kommunalt veiansvar i de tre kommunene og å ha like prinsipper for hva som skal være kommunale og private veier.

- Gamle Asker vedtok i 2015-2016 nedtrapping av tidligere tilskudd til private velveier, samt kriterier for prioritering av velveier som kunne overtas til kommunalt ansvar. Tilskuddsordningen er nå avviklet.
- Hurum og Røyken vedtok i 2019 hver sin arbeidsprosess og hver sine kriterier for definisjonen av kommunal vei. Oppfølging av konkrete veier ble utsatt til ny kommune.

I 2021 ble det fremmet sak om konkrete veier der det var uklart om veiene var riktig kategorisert, den såkalte saken om «gråsoneveier». Saken var en oppfølging av prosessene startet i Røyken og Hurum kommuner før kommunesammenslåing. Fra sakens behandling i kommunestyret 16.11.2021, gjengis vedtakspunkt 4:

> *4. Kommunedirektøren bes om å fremme en ny sak om kriterier for hva som er en kommunal vei, gjeldende for hele Asker kommune. Disse må være politisk vedtatt før nye saker og søknader kan behandles politisk eller administrativt. Inntil slik sak er vedtatt, videreføres dagens praksis.*

Det ble også vedtatt et pkt. 3 der det skulle innledes dialog med oppsittere av en rekke konkrete veier for kommunal overtakelse. Status på dette arbeidet vil bli redegjort for i en presentasjon i forkant av behandlingen.

Siden den gang er det vedtatt en temaplan for samferdsel og mobilitet (september 2024). Her løftes behovet for klarere skillelinjer mellom privat og offentlig vei, for å kunne prioritere vedlikehold der kommunen har veiansvar (etter vegloven):

- Asker kommune skal vedlikeholde de kommunale veiene slik at levetiden ikke reduseres unødvendig.
- Asker kommune skal gjennom klimatilpasning av det kommunale veinettet forebygge skade og nedsatt fremkommelighet.

Dette utdypes med en beskrivelse:

«Asker kommune skal ivareta vedlikeholdsplikten på kommunale veier og må derfor vite hva som er en kommunal vei. Det er behov for et klarere skille i hva som er kommunalt og privat veiansvar. Det skal også medføre at alle private veier i kommunen blir behandlet likt. Derfor skal det etableres noen prinsipper for skille mellom private og kommunale veier.»

3. Saksopplysninger

Ulik praksis på drift av veier i kommunen

I de aller fleste tilfeller er det tydelig og klart hvilke veier som er offentlige og private. I noen få tilfeller er ansvarsforholdene uklare eller det kan være ulik behandling av ensartede veier. I tidligere Røyken og Hurum brøyter kommunen en del private veier. Årsaken til dette varierer og er ikke alltid dokumentert. Enkelte steder finnes det små veistumper som kun fungerer som atkomst til noen få boliger, men som er regulert eller på annen måte tatt opp som offentlig vei. Slike veier er vanligvis private i Asker kommune. I tillegg finnes enkelte private veier som har hatt en utvikling i retning av det å være mer brukt av offentligheten enn tidligere.

Utfordringene med disse uklare og ulike forholdene, og årsaken til at denne saken fremmes, er i hovedsak:

- Likebehandlingsprinsippet: hvordan forklare at noen (de aller fleste) private veier dekker egne kostnader, mens andre private veier får hjelp til dette?
- «Mellom to stoler»: hvem tar tak i vedlikeholdsoppgaver som asfaltering og grøfter/overvannshåndtering, på veier der kommunen kun brøyter? Ender ofte med forfall og veier det er uansvarlig å drifte.
- Veibudsjettets formål: Budsjett til å ivareta kommunalt veiansvar er begrenset og ikke tilstrekkelig. Det bør benyttes der veiene har en offentlig funksjon.

Juridiske forhold og muligheten til å danne kriterier for kommunal vei

Vedlikeholdsansvaret for en vei er bestemt av vegloven. Vegloven skiller mellom offentlige og private veier når det kommer til vedlikeholdsplikt.

Vegloven gir ingen offisiell veiledning eller kriterier for hva en kommunal vei *skal eller bør være*, når man skal vurdere om en vei har rett veiklasse. I utgangspunktet er dette en kommunal beslutning, basert på vurderinger og prioriteringer av hva kommunen selv anser som hensiktsmessig og ansvarlig.

Ifølge vegloven kan kommunen nedklassifisere eller ta opp veier. Kriterier og prosedyrer må kommunen selv beslutte. Prosedyrer må imidlertid følge kommuneloven og forvaltningsrettslige prinsipper.

Bakgrunn for valg av vurderingskriterier

Flere kommuner benytter kriterier for å tydeliggjøre skillet mellom private og kommunale veier. Det er valgt litt ulike sammensetninger av kriterier.

- Noen kommuner, som for eksempel Oslo, ser kun på veiens funksjon i et større veinett – for å vurdere om veien bør være kommunal.
- Andre kommuner, som for eksempel Drammen og Lier, har de samme kriteriene som Oslo (offentlig funksjon), og noen tillegg som reguleringsstatus, avtaler med mer.

Meningen med et sett kriterier, er å tilrettelegge for en objektiv, likeverdig og transparent behandling av enkeltsaker. Kriteriene bør være så presise som mulig, slik at det er lett å forstå hva som skal til. Samtidig kan de ikke være for detaljerte og vanskelige å bruke i praksis.

Innholdet i kriteriene bør gjenspeile kommunens overordnede målsettinger. Her er kommunens rolle i det å sikre langsiktige behov og bærekraftige løsninger for områder viktig. Dette taler for å fokusere på veier som er sentrale for å løse kollektive og miljøvennlige transportmåter, men også en beredskap i veinettet som binder områder sammen – slik at samfunnsnyttig transport ivaretas.

I reguleringsplanarbeidet brukes vei- og gatenormalen i planlegging av nye offentlige og private veier. Elementer er hentet fra denne.

Kommunedirektøren har i forbindelse med denne saken valgt å gjøre som Oslo: å skille ut rene kriterier for veiens *offentlige funksjon.* Andre *vilkår* for ulike ordninger (regulering, standard, eierskap m.m.), samt privatrettslige avtaler, er relevante i etterfølgende saksbehandling.

Forslag til vurderingskriterier
Det bør legges opp til en helhetsvurdering av veiens offentlige funksjon basert på følgende kriterier:

a. *Er veien et nødvendig ledd i et sammenhengende offentlig veinett?*
b. *Er veien særlig brukt som gjennomfartsvei for gående og syklende?*
c. *Er veien særlig brukt som gjennomfartvei for biltrafikk?*
d. *Betjener veien flere boenheter enn minstekravet for offentlig vei i kommunens vei- og gatenormal?*
e. *Andre særlige hensyn som tilsier at veien har en offentlig funksjon.*

Kriteriene er utdypet i Vedlegg 1 Kriterier for veiens offentlige funksjon.

Videre forløp
Når endelig forslag til kriterier fremmes vil saken også beskrive prosedyrer for saksbehandling av veier som kan endre kategori. Tidsmessig kan det være aktuelt at ny sak fremmes 1.kvartal 2025. Med vedtatte prinsipper, kan sakshandling innledes våren 2025 slik at evt. nytt driftsansvar kan avklares i god tid før vintersesongen 2025-26.

4. Kommunedirektørens vurdering

Å få på plass kriterier for en kommunal vei, gjeldende for hele Asker kommune, er tidsmessig viktig. Dette er et styringsverktøy i en kommune som er sammensatt av tre tidligere kommuner og som fremdeles har ulik praksis knyttet til blant annet kommunal drift på private formål.

Det er valgt å avgrense kriteriene til *veiens offentlige funksjon*. Noen kommuner har kriterielister som også omhandler reguleringsstatus, eierskap, driftsavtaler m.m. Kommunedirektøren mener det er mer hensiktsmessig å bruke kriterier som sier noe om veien BØR være kommunal i forhold til funksjon.

Ved å benytte kriterier for veiens offentlige funksjon, vil de aller fleste innbyggere oppleve at kommunen behandler dem som veieiere rettferdig. Innbyggerne vil også vite at deres felles kommunale midler brukes på offentlige veier med allmennyttig funksjon.

Ved frafall av kommunal innsats på veier av privat interesse, vil noen innbyggere oppleve en økonomisk ulempe. De vil måtte ta ansvar for drift og vedlikehold i henhold til veglovens paragraf om vedlikehold av privat vei. Kommunen på den annen side, vil kunne innrette sine budsjetter på veier med kommunalt ansvar. I en tid med knappe ressurser er det viktig at man prioriter innsatsen på veier der det er en klar offentlig interesse. Behov for klimatilpasninger tilsier at dette blir desto viktigere.

Det er viktig at prosedyrer for behandling av enkeltsaker følger vegloven, kommuneloven og forvaltningsrettslige prinsipper. I saker må det innhentes informasjon fra de berørte parter og redegjøres for vurderinger som er gjort. Ved eventuelle endringer, må berørte parter få beskjed i god tid og tilbud om veiledning ved behov.

5. Konklusjon

Basert på erfaring fra egen og andre kommuner, samt overordnede målsettinger for Asker kommune, foreslås et sett kriterier for veiens offentlige funksjon. Sammen med prosedyrer for saksoppfølging, vil dette bidra til en gjennomsiktig forvaltning og et resultat i tråd med likebehandlingsprinsipper.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Kriterier for veiens offentlige funksjon
Rettslig grunnlag